

RESSURSI- KULUKATE MUSTRITE LAGUNDAMINE

Meetod aitab osadeks lagundada harjumuspäraseid tegutsemismustreid, kriitiliselt hinnata oma tegevuste ressursikulu ja mõttekust ning need siis uueks väe(s)tavaks kompostiks koondada. Selleks, et jõuda tegutsemismustrite tuu- mani, tuleb küsida miks, mida ja kuidas on tarvis teha, kui sihiks on kestlik tulevik. Tasub mõelda, millest on minu harjumused tingitud ja mis juhtub, kui ma midagi tegemata jätan või teen vähem või teisiti. Meetod pakub positiivse ja edasihoidliku aktivismi tegutsemisviise isiklikul, kogukondlikul ja ühiskondlikul tasandil.

Selleks, et lagundada käimasolevaid kriise toitvaid ressursikulukaid tegutsemismustreid, tuleb kriitiliselt hinnata paljusid senised praktikaid ja nügida tegutsemist edasihoidlikkuse suunas. Paljud meie käitumis- ja mõttemustrid on tööstusajastu jäanukid. Jääkide mõiste on tekkinud näilise ressurside kül- luse keskel. Looduses ei ole prügi ja meie loodusega ühenduses elavad esi- vanemad teadsid, kuidas kõik lõpuni kasutada? Tasub mõelda, mida me heaks eluks tegelikult vajame, millest on harjumused tingitud ja mis juhtub, kui jätame midagi tegemata või teeme teisiti. Kas meid teeb rõõmsaks tarbimine või on see asendustegevus mõne psühholoogilise baasvajaduse² vähesele rahuldatusesele?

Kriisidele reageerimiseks pakutakse mitmeid alternatiivseid lahendusi, mis keerulises olukorras praktilise tegutsemise kaudu lootust pakuvad,³ hea elu tähiseid ümber mõtestavad ning tasaarengu,⁴ sotsiaalse võrdsuse, kogukond- likkuse ja elurikkuse poole püüdlevad. Esivanemate tegutsemisviise ja nende taga peituvaid põhjuseid mõtestades saame seal peituvat tarkust tuua kaas- aega ja mõne praktika mõju ümber hinnata. Näiteks käsitsi nõeludes või pai- gates on tegu aeglase protsessiga, mille puhul ei tasu mõõta ainult paranda- tud esemete hulka, vaid märgata ka neid ressursse, mis aeglaselt toimetades kulutamata jäävad.⁵

Näeme võimalust mustreid murda just argistes praktikates. Aktivist saab olla ka äärealadel, märgates skaleeritavate lahenduste kõrval väikeseid lokaal- seid tegusid ja tegematajätmissi. Positiivne aktivism ei tähenda tegutsemist millegi vastu, vaid millegi või kellegi heaks, hõlmates endas ka hariduslikke tegevusi, proaktiivseid ja loovaid strateegiaid⁶ ja dialoogi. Vaata ka meetodi- kaarti „Aednike dialoog“.

1 Kuula ka: Raud, Anu 2014. Talu elu, talu ilu. *Õülikool*. <https://www.ylikool.ee/loengud/talu-elu-talu-ilu>, 12.04.2014. (vaadatud 11.11.2024).

2 Ryan, Richard M. & Deci, Edward L 2000. Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55 (2000), lk 68-78 <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68> (vaadatud 19.09.2024).

3 Tehnoloogiaprofessor Steven J. Jackson on rõhutanud, et lootus on praktilistes tegudes. Harrik, Airika 2024. Tehnoloogiaprofessor: katkises maailmas tuleb elada lootusrikkalt. *ERR Novaator* 05.11.2024. <https://novaator.err.ee/1609512544/tehnoloogiaprofessor-katkises-maailmas-tuleb-elada-lootusrikkalt>

4 Eesti tasaarengu organisatsioon koondab infot lehele www.tasaareng.info

5 Mittetootmisest pikemalt koos kaasautoritega kirjutatud artiklis Kubinyi, Eva Liisa; Kononov, Marta; Remm; Rääk, Kadri Liis 2024. Dialoog mittetootmise võimalikkusest. *Leida*, 5/2024. <https://leida.artun.ee/et/issues/tootmise-jonnakad-kompromissid/dialoog-mittetootmise-voimalikkusest>

6 Vaata näiteid lehelt <https://beautifultrouble.org/>

Harjutusi

- Küsi endalt, oma lähedastelt, kolleegidelt, õpilastelt, millised on sinu ressursikulukad tegutsemismustrid. Milliseid ressursse need kulutavad? Millest oleksid valmis loobuma?² Kujutle, mida positiivset see kaasa toob.
- Mine tööle või kooli jalgsi – märka selle valikuga kaasnevaid mõjusid. Mõtle oma aias köögivilju või aknalaual ürte kasvatades sellest, milliseid teadmisi sinu pere sellest tegevusest saab ja elus hoiab.
- Analüüsi oma toidu ressursikulu planeedile, keskendu toitu kasvatades sisule nii toitainete kui ka ajakasutuse mõttes. Mõtle, kuidas saaks aialt õpitut teistesse tegevustesse üle kanda.
- Kui sul on mõni unustatud oskus, näiteks sokikanna nõelumine, kutsu ka teisi koos endaga seda oskust või sellega seotud mõttelaadi taas elustama.
- Kutsu kokku sind inspireerivad inimesed, korraldage ühine toiduvalmistamine kasutades kohalikku ja elurikkust toetavalt kasvatatud toorainet või päästetud toitu. Arutlege toidu kasvatamise, söömise ja raiskamisega seonduvatel teemadel.
- Ole aktivist – ole ettevõtlik – ole algataja – ole loov! Vali aktivistlik strateegia, mis sulle sobib – keskkonnaaktivism, erialane aktivism, protest, käsitööaktivism, disainiaktivism, kunstiaktivism või hoopis vaikiv aktivism. Ole selle juures autente ja jälgi, kas su sõnum ka su tegevusviisis väljendub. Algata kogunemine, võimalus koosloomeks. Ära mõõda kohutumise mõju ainult toimumise hetkel, vaid mõtle, kuidas see tulevikku edasi kandub.

Fotod: Daniel Rinaldo, Jane Remm.

Ressursikulukate mustrite lagundamist võib näha loovate kogukondlike ürituste korraldamises nagu näiteks Kurepesa installatsiooni jaoks hobuvilditud vildi tegemine Mähkli külas Tartu 2024 programmi Maailma Maaliin projektis „Pesad ja juured”. Kasutades maalimisel isekrunditud lõuendit, isetehtud värve ja pintsleid, saab paremini aru maalikunsti ressursikulust ja avastada alternatiivseid võimalusi maalimiseks. Jane Remm „Aiapäevik”, 2024.

Fotod: Marta Konovalov ja Kärt Petser.

Mustriliste kangaste puhul võib kangarulli lõppudest rõivaste valmistamisel saada takistuseks kangal olev muster kui kellegi autoriõigusega kaitstud looming. Sõna otseses mõttes mustrite muutmiseks katsetab Marta Konovalov nende pakutrüki tehnikas üle trükkimist, nii et uus muster tekib vana peale ja selle toel. Sarnased uued visuaalsed mustrid tekivad ka rõivaid nõeludes ja rõivastele ilmunud plekke üle värvides. Nii lagunevad ka harjumused ja tegutsemismustrid – kasutamata jäänud kangad ei ole jääk ning rõivaid saab kasutuses hoida ja väärindada parandades.

² Küsimus on laenatud Zuga Ühendatud Tantsijate lavastusest „ILMA”, <https://www.st.lee/lavastused/ilma> ja on inspireeritud Kate Fletcheri ja Mathilda Thami poolt välja töötatud „harjutusest vähemaks”, kus on läbi harjutuse esile kerkinud ka vähem tegemise positiivsed küljed, nagu teistsuguse iseloomuga töö ja rohkem aega inimestega vahetuks suhtlemiseks. Fletcher, Kate & Tham, Mathilda 2019. *EARTH LOGIC Fashion Action Research Plan*. JJ Charitable Trust, London. <https://katefletcher.com/wp-content/uploads/2019/10/Earth-Logic-plan-FINAL.pdf>, lk 1–65.